

Uitkoop boeren voor natuuraanleg loopt vast

D66 vraagt om 'krachtig aanvalsplan'; Groenfonds experimenteert met zachte financiering bij verhuizing van boeren

VAN ONZE REDACTEUR

DEN HAAG — Het Rijk moet de komende tien jaar f 200 mln extra per jaar besteden aan grondaankopen voor natuurontwikkeling. Anders wordt het in de toekomst moeilijker en ook duurder om het gewenste natuurareaal in Nederland veilig te stellen. Zonder een 'krachtig aanvalsplan' dreigt de vorming van een groot, aaneengesloten bos- en heidegebied te mislukken, zo laat de D66-kamerfractie uitkomen in een notitie die is aangeboden aan staatssecretaris Faber (natuurbeheer).

Uit onvrede met het beleid van Faber heeft D66 een eigen plan ontworpen waarbij versnelling van grondaankopen voorop staat. De verwachting is dat het Rijk daarmee op langere termijn belangrijke besparingen bereikt. Door de acquisities naar voren te halen, zal de overheid verdere grondprijstijgingen ontlopen. In die visie wordt D66 gesteund door het Nationaal Groenfonds, dat tot taak heeft de overheidsmiddelen voor natuur efficiënt te benutten. 'Uit oogpunt van goed koopmanschap is het verstandig om nu een grote slag te slaan', zo stelt drs H.R. Balk, directeur van het Groenfonds. Hij noemt de planning van Faber 'niet ambitieus genoeg'.

Versnelling van grondacquisitie kan weliswaar een prijsopdrijvend effect hebben, maar zal uiteindelijk voordeliger blijken dan de aankopen uit te smeren over een lange termijn. Met een terughoudende benadering loopt Faber bovendien het risico dat aantrekkelijke gebieden opgeofferd worden aan woningbouw en bedrijfstreinen, zo betoogt Balk.

De zorg van D66 richt zich vooral op het budget van Faber. Door de scherp gestegen grondprijs zou zij onvoldoende financiële armslag hebben om het natuurbeleid waar te maken. De zogeheten ecologische hoofdstructuur, een aaneengesloten natuurareaal waarvoor nog 90.000 hectare moet worden verworven, is daarbij in het geding. D66 ziet de tekorten oplopen van f 74 mln dit jaar tot bijna f 240 mln in 2003. Het totale begrotingsgat in de komende drie jaar is becijferd op ruim f 600 mln, uitgaande van een jaarlijkse grondprijstijging van 12,8%.

Faber houdt tot nu toe vast aan een evenredige verdeling van grondaankopen tot aan het jaar 2018. Daarmee wordt het probleem van stijgende prijs miskend, aldus

Een natuurreservaat in de Alblasserwaard.

FOTO: MARCEL VAN DER BERGH/VH

D66. Als oplossing pleit de fractie ervoor om in de komende tien jaar driekwart van de benodigde percelen aan te kopen en daarvoor jaarlijks f 200 mln extra uit te trekken. 'Uiteindelijk zal deze versnelling veel geld besparen omdat dan niet na 2010 nog heel veel grond tegen nog weer hogere prijzen gekocht moet worden,' aldus D66 in zijn notitie. Zelfs als de grondprijstijging gaat afvlakken, springt het Rijk er gunstig uit, zo luidt de conclusie. In een rekenvoorbeeld wordt uitgegaan van een prijs die oploopt met 6% per jaar, in plaats van 12,8% zoals feitelijk het geval was in de jaren 1995 tot en met 1999. Een dergelijke, relatief gematigde stijging levert het Rijk al een besparing op van f 1,84 mrd. Groenfonds-directeur Balk: 'Je moet de vorming van de ecologische hoofdstructuur zien als een investeringsprogramma. Het Rijk heeft zich daartoe verplicht. Dan is het zaak om die investering op een bedrijfseconomisch verantwoorde wijze uit te voeren.' Volgens Balk moeten de grondaankopen in 2012 voltooid zijn. De resterende

periode tot 2018 is nodig om de verworven terreinen een natuurlijk karakter te geven.

De laatste loodjes wegen het zwaarst bij de totstandkoming van de ecologische hoofdstructuur. In de beginfase richten de grondacquisiteurs zich vooral op de gemakkelijk te verwerven percelen, apart gelegen van de boerderij. Na deze 'losse akkertjes' komen nu complete agrarische bedrijven aan de beurt. Bij de uitkoop moeten boeren genoeg nemen met de agrarische grondprijs, die in 1999 gemiddeld f 66.000 per ha bedroeg. In de praktijk blijkt die vergoeding dikwijls onvoldoende om het boerenerf ontruimd te krijgen. D66 wijt dit aan het feit dat de uitkoopregeling is gebaseerd op de kale grondprijs, waarbij geen rekening is gehouden met de opstallen. Om een verhuizing daadwerkelijk op gang te krijgen zal het Rijk daarom over de brug moeten komen met een schadeloosstelling in plaats van een uitkering die louter is gebaseerd op de marktwaarde van de grond, zo meent de directie van het Groenfonds.

In de Tweede Kamer is met name de fractie van RPF/GPV gecharmeerd van deze oplossing. Woordvoerder Stellingwerf wil op deze manier bereiken dat er minder grote verschillen optreden in het uitkopen van boeren die moeten wijken voor woningbouw en boeren die plaatsmaken voor natuur. Voor toekomstige Vinex-locaties wordt een veelvoud van de agrarische grondprijs neergeteld. 'In vergelijking daarmee krijgen andere boeren een schijntje. Die verschillen worden ervaren als onrechtvaardig. Er moet een vorm van verevening tot stand komen.' Stellingwerf rekent erop dat minister Pronk (ruimtelijke ordening) hierin zal voorzien in diens toegezegde grondprijsnota. 'Voor het Rijk staan immers evengrote belangen op het spel, of het nu gaat om woningbouw of natuurontwikkeling.' Bij het verplaatsen van boerenbedrijven uit toekomstige natuurgebieden wil het Groenfonds helpen met zachte financieringen. 'We experimenteren daarmee op kleine schaal', verklaart Balk. De betrokken agrariërs komen in aanmer-

king voor een laagrentende lening van 2%; dat is 4%-punt onder de marktrente.

Ook is denkbaar dat de overheid de boeren op hun plek laat zitten en hen inschakelt bij het natuurbeheer. Dan behoeft staatssecretaris Faber alleen de waardevermindering van de grond te compenseren. Daarmee is zij minder geld kwijt dan bij uitkoop op basis van de agrarische grondprijs. De overheid houdt in die constructie geld in de zak, zegt Balk, waar tegenover staat dat de overheid ook geen eigenaar wordt van de grond. 'Het is slechts op kasbasis een voordeel.'

Het inhuren van boeren als natuurbeheerder is overigens niet altijd wenselijk. Balk: 'Bij de uitbreiding van de Biesbosch kunnen boeren geen rol spelen. Zo'n gebied moet je in één hand houden. De traditionele natuurbeschermers houden daar het voortouw. Anders ligt het bij de gewenste verbindingen tussen verschillende bos- en heidegebieden. Daar kunnen boeren hun bijdrage aan de natuurontwikkeling leveren.'